

CARL NIELSEN SALEN – ODENSE KONCERTHUS
TORSDAG 25. JANUAR 2018 KL. 19.30
KONCERTINTRO I CARL NIELSEN SALEN KL. 18.30

TRADITIONEN TRO OG UTRO

Odense Symfoniorkester
Dirigent: *Alexander Vedernikov*
Solist: *Lukas Geniušas, klaver*

Edward Elgar:
(1857 - 1934)

Pomp and Circumstance, op. 39
I March nr. 5
II March nr. 4
III March nr. 3
IV Sursum Corda, op. 11
V March nr. 2
VI March nr. 1

Varighed: ca. 30 min.

PAUSE

Leonid Desyatnikov:
(f. 1955)

Sketches to Sunset for orkester
Absalom's Death / Death In Venice / Jewish Lambada / Absalom's Death / Lot's Daughters / Take Five and Seven / Tango e-moll / Evening / Love

Varighed: ca. 22 min.

John Adams:
(f. 1947)

Century Rolls
I First Movement
II Manny's Gym
III Hail Bop

Varighed: ca. 30 min.

Bonus: *Efter sidste værk holdes en kort pause. Herefter sætter dirigenten sig bag klaveret sammen med solisten. Der er frit pladsvalg.*

TRADITIONEN TRO OG UTRO

Edward Elgar: Pomp and circumstance nr. 1-5
Uanset, om man for sit indre blik ser en engelsk militærparade, en amerikansk dimissionshøjtidelighed eller Anders And som Noahs assistent i Disneys vidunderlige *Fantasia 2000,* vil Edward Elgars *Pomp and Circumstance Military Marches* utvivlsomt vække genklang i musikhjerterne hos høj og lav. Og ikke bare genklang; *Pomp and Circumstance*-marcherne prikker til vores sans for storladenhed, for sentimentalitet, for det overrumplende og pompøse, og vækker den iboende forståelse i os alle for, at det er i balancen mellem naturens vildskab og skønhed og civilisationens orden og fremdrift, at vi skal finde vores samhørighed som mennesker. Og han vidste det ikke, men da Elgar skrev triodelen af den første march – senere så globalt elsket under titlen "Land of hope and glory" – gjorde han sig samtidig til ophavsmand for Storbritanniens anden nationalsang.

Edward Elgar var komponisten, der som barn sad i sivene ved floden Severn med et stykke nodepapir og prøvede at skrive lyden af naturen ned. Han læste partituret til Beethovens Pastoralesymfoni, da de andre drenge læste *Oliver Twist*. Hans musikalske inspiration kom uden tvivl fra landskaberne omkring hjembyen Worcester, og natur og landliv tiltrak ham livet igennem. Alle genkender dette element i hans musik, og det nævnes som "engelskheden" hos Elgar, der står som den ubestrideligt største britiske nationalromantiker. Men en anden side af Elgars – noget kringlede – personlighed længtes efter det civiliserede og overdådige, udmærkelser, ordener og det etablerede, fine selskab. Elgar sagde – uden at lave sjov – at det, han helst ville være i livet, var en gentleman. Dette ønskede han fra helt tidligt i sit liv, og i sin alderdom genkaldte han sig som barn at have sagt til sin mor, at han ikke ville være tilfreds, før han havde modtaget et brev adresseret til "Edward Elgar, England".

Den kringlede personlighed skal sandsynligvis betragtes som summen af flere faktorer i Elgars liv. Han var søn af en katolsk klaverstemmer, der havde stemt instrumenter for enkedronning Adelaide, men primært drev en lille musikforretning på Worcesters 'high street', hvor familien også boede. Hvis Edward som barn gik ud ad sin hoveddør, skulle han bare kigge til venstre, så stod han ansigt til ansigt med Worcester Cathedral, som er en af Englands mest berømte katedraler, kendt for sine stærke kortraditioner og hjemsted for landets ældste musikfestival. Elgar voksede altså op i ganske lykkelige, men på ingen måde prangende kår som det midterste af syv børn i en familie, som man i engelske provinsbyer på Elgars tid var stærkt bevidst om tilhørte 'the lower middle class'. Og det affødte en allestedsnærværende, livslang vrede og forurettethed over at være blevet født som søn af en butiksejer. Elgar var på én gang stolt og flov over sin far og sine kår og holdt aldrig op med at klage over, at han ikke havde penge nok. Sandheden er, at Elgar efter sit giftermål i 1889 aldrig havde flere økonomiske problemer i sit liv. Han havde kammertjener og bil, og i takt med, at det Edwardianske overskæg voksede, og ordenerne væltede ind, flyttede han til stadigt mere fornemme ejendomme og nabolag. Men det mellemfornøjede humør og klagerne over penge ophørte aldrig.

Elgars liv var altså fuld af modsætninger: Købmandssøn med sociale ambitioner. Katolik i et anglikansk samfund. Passioneret for musik, men uden tilstrækkeligt talent til at forfølge drømmen om at blive soloviolinist. Men en slider, en loyal ven og en dedikeret kunstner med gode forbindelser, et fordelagtigt ægteskab (med en markant ældre kvinde), en kreativ åre, der var ustoppelig, da han først fik prikket hul til den, og fingeren solidt på pulsen i forhold til, hvad det engelske folk ville have, når de gik til koncerter. Om sin første *Pomp and Circumstance*-march sagde han f.eks.: "Hvorfor skulle jeg skrive en fuga eller noget andet, som ingen vil interessere sig for, når folket længes efter et værk, som kan berøre deres følelser?".

Imellem tilstandene af frustration og depression – eller måske som middel imod dem – kendte Elgar sit eget værd, var stolt af sin musik og elskede at

dedikere sine værker til folk. Hans første symfoni er dedikeret til dirigenten Hans Richter – den anden til den afdøde Kong Edward 7. Hans violinkoncert er dedikeret (og komponeret) til violinisten Fritz Kreisler (og senere også "my dear friend Yehudi Menuhin"). Den sødmefulde instrumentalduet *Salut d'amour* var en forlovelsesgave til hans fremtidige brud, Caroline Alice. Korværket "The dream of Gerontius" er, endnu mere storladent, dedikeret "til Guds ære". Hver af de fjorten *Enigma-variationer* er dedikeret til og beskriver en navngiven, personlig ven af Elgar – heriblandt bulldoggen Dan. Musikere, orgelbyggere, venner, velyndere, selv anmeldere – alle positive musikbekendtskaber i Elgars liv kunne være så heldige at se sig i modtagerenden af en værktilegnelse.

Og aftenens to Elgar-værker er da også skrevet med dedikationer – *Sursum corda* til golfvennen Henry Acland, der også fungerede som amatørcellist, og de fem *Pomp and circumstance*-marcher ligesom *Enigma*-variationerne til hver sin personlige ven af komponisten. (Vi bemærker, at Elgars berømte cellokoncert glimrer ved sit fravær på denne liste. Den er et sent, indadskuende og eftertænksomt værk, skrevet i efterdønningerne af Første Verdenskrig – som efterlod den engelske folkesjæl med langt dybere ar, end vi oplevede det i Danmark – og uden dedikation).

Pomp and circumstance-marcherne er skrevet i tidsrummet mellem 1901 og 1930 – de første fire inden udgangen af 1907, og dermed inden Første Verdenskrig satte en definitiv stopper for opfattelsen af krigsførelse som noget prægtigt og storslået og kampsangen som noget romantisk. Marcherne tager deres titel fra intet ringere end William Shakespeares *Othello*, hvor den mauriske titelfigur byder farvel til krigens pomp og pragt med ordene:

Farewell the neighing steed, and the shrill trump,
The spirit-stirring drum, th' ear-piercing fife;
The royal banner, and all quality,
Pride, pomp, and circumstance of glorious war!

Og mens folk, der ikke kendte Elgar følte, at de i komponisten mødte legemliggørelsen af den engelske 'stiff upper lip', så hører vi i de højtidelige, suggestive og inderligt populære marcher en stolthed over det ceremonielle England og imperiets styrke, og en oprigtig glæde ved livet som musiker og det folk, han kendte godt nok til at give den fest, de fortjente.

Edward Elgar: Sursum corda
Tidligt i 1894 blev det annonceret, at hertugen af York, den senere kong George 5., ville besøge Worcester i april. Med kort varsel komponerede Elgar et kort, ceremonielt værk til opførelse ved højtideligheden i Worcester Cathedral, som hertugen ville deltage i. Elgar byggede værket op omkring en pastoralemelodi, som skulle have været temaet for den langsomme sats i en violinsonate, han havde påbegyndt i 1887, men senere forkastet. Han kaldte værket for "Sursum corda", som er latinsk for "Opløft jeres hjerter" og i den katolske kirke – Elgar var jo katolik – præstens

ord i en kort dialog med menigheden under højmessen. Musikken udviser en betragtelig dynamisk spændvidde og stor skønhed og forvarsler de store orkesterværker, som Elgar skulle blive så berømt for senere i livet – f.eks. adagioen "Sospiri", de to solokoncerter (for hhv. violin og cello) og de to symfonier. En *tour de force* i miniformat, altså, og langt sjældnere set på koncertprogrammerne i dag, end musikken fortjener.

Leonid Desyatnikov: *Sketches to Sunset* for orkester

Sketches to Sunset for soloviolin, klaver og orkester er, som titlen antyder, på overfladen en samling skitser. Musikken er baseret på Desyatnikovs soundtrack fra filmen *Sunset* fra 1992, en tragikomedie instrueret af landsmanden Alexander Zeldovich bygget over fortællinger af den russisk-jødiske forfatter Isaac Babel, som blev arresteret af Stalin i 1939 og døde to år senere (hans værker var forbudt i Sovjetunionen i to årtier). Suitens fragmenterede format har rod i dens filmmusikalske oprindelse: Ni korte satser opkaldt efter figurer eller scener fra filmen, der er fuld af bibelske referencer. Desyatnikov har med den erfarne filmkomponists blik for at transformere forskelligartede enkeltdele til et organisk hele sat sine skitser sammen på en sådan måde, at hver brik i puslespillet gradvist viser sig at være en essentiel del af den større historie. Vi hører referencer til grotesk cirkusmusik, Sjostakovitjs balletter, Arvo Pärts minimalistiske "Fratres", jødisk folkemusik, adagioettoen fra Mahlers 5. symfoni i satsen om "Døden i Venedig" (Mahlers musik blev effektfuldt brugt i Viscontis film af samme navn over Thomas Manns novelle), og til de mange tangoarrangementer, som Desyatnikov har lavet over Astor Piazzollas musik.

John Adams: *Century Rolls*

Century Rolls er en klaverkoncert skrevet specifikt af den amerikanske komponist John Adams til den polsk-amerikanske pianist Emanuel Ax i 1997. Ax var solist ved koncertens premiere i den amerikanske stat Ohio, med den tysk-ungarske dirigent Christoph von Dohnányi på podiet. Og netop det internationale islæt ved koncertens premiere er yderst passende for et værk som *Century Rolls*. Adams skrev det efter en sen aften at have lyttet til musik fra 1920'erne spillet på pianola – altså det selvspillende klaver fra omkring overgangen til det 20. århundrede, hvor lyden genereres af luft, der passerer perforerede papirruller (de såkaldte pianoruller, deraf titlens "rolls"). Pianolaets mekaniske tilgængeliggørelse af hvilken som helst musik – jazz, klassisk-romantisk, ragtime, moderne – fascinerede Adams, som i musikken fandt en hyldest til både den industrielle og den teknologiske revolution, til demokratiseringen af musik og til de mange måder, man kan arbejde med klaverets lyd på. Og på den vis er koncerten Adams' tilbageblik på hele det forgangne århundredes klavermusik ("century") og rækker altså både frem og tilbage i tiden og på tværs af geografiske og kulturelle skel. Lyt efter elementer af så forskelligartede inspirationskilder som Gershwin, Rachmaninov, Paderewski og Jelly Roll Morton i den første sats, til drømmeagtig genklang af Erik Saties "Gymnopedies" i anden sats (passende benævnt "Manny's gym" efter Ax' kælenavn og Saties klaverstykker), og til et pulserende og jazzy klimaks i finalen, kaldet "Hail, Bop", fordi Adams misforstod navnet på kometen Hale-Bopp, som var synlig på himlen i det år, hvor koncerten blev til.

Programnote af Katrine Nordland

MEDVIRKENDE

Alexander Vedernikov, dirigent

Odense Symfoniorkesters chefdirigent er den internationalt anerkendte Alexander Vedernikov. Han har stået i spidsen for Odense Symfoniorkester siden 2009. Vedernikov har især markeret sig som musikchef for Bolsjoj Teatret i Moskva (2001-2009). I dag er han en særdeles efterspurgt gæstedirigent over hele kloden. Som operadirigent er han en hyppig gæst ved Berlins Komische Oper, og har bl.a. dirigeret på La Scala og Zürich Operaen. Han er uddannet ved Moskva Konservatorium (1990). Fra 1988 til 1995 var han assisterende dirigent ved Tjajkovskij Symfoniorkester, og i 1995 grundlagde han det Russiske Filharmoniske Orkester, hvor han var kunstnerisk leder og chefdirigent frem til 2004. Siden 2003 har Vedernikov været tilknyttet Det Russiske Nationalorkester og har i den forbindelse bl.a. dirigeret i Carnegie Hall, New York og Kennedy Centret, Washington.

Lukas Geniušas, klaver

Lukas Geniušas er født i Moskva i 1990 og startede sine klaverstudier allerede i en alder af 5 år.
Han blev født ind i en familie af musikere, hvilket har haft stor betydning i forhold til Lukas' musikalske uddannelse og udvikling, navnlig gennem mentorskab af sin bedstemor, Vera Gornostaeva, en fremtrædende lærer og professor ved Moskva Konservatorium. Den unge pianist har vundet adskillige konkurrencer her iblandt Gina Bachauer Piano Competition i Utah og Sølvmedalje på Chopin International Piano Competition i 2010. To år senere modtog han den tyske Piano Award i Frankfurt am Main. Hans seneste udmærkelse modtog han i 2015, da han vandt en sølvmedalje ved XV Tchaikovsky Competition i Moskva. Trods sin unge alder har Lukas allerede optrådt med talrige orkestre, herunder Hamburg Symphony, Duisburg Symphony, BBC Scottish Symphony, St Petersburg. Lukas er også en aktiv kammermusiker. Han er en yderst nysgerrig performer, der nyder at arbejde på nye stykker af moderne komponister, samt at genoplive sjældent udført repertoire.

1. violin
Eugen Tichindeleanu
Signe Madsen
Kazimierz Skowronek
Ulrike Kipp Christensen *
Marina Skuratovskaia *
Bjarne Hansen
Kjetil Ravnan Qvamme *
Esther Mielewczyk *
Gitana Aksionova-Balaban
Hana Kovač
Stinus Christensen
Valeria Stadnicki
Sofie Qvamme
Ivar Bremer Hauge **
Mina Fagerlund Hosseini **

2. violin
Vakant
Jovana Vukušić *
Jan Erik Schousboe
Carl Sjöberg *
Inger Lassen
Anna Bodzon Qvamme
El Bylin Bundgaard
Stig Andersen
Kathrin Kollecker *
Vakant
Mads Haugsted **
Vivi Mark **
Ivaylo Dechkoff **
Karoliina Koivisto **
Helena Højgaard Nielsen **

Bratsch
Rafael Altino *
Vakant
Dorthe Byrialsen
Martin Jochimsen
Gertrud Ludwig
Dorota Kijewska
Christian Bønnelykke
Victor Sørensen
Malte Bjerkø **
Alexander Ølgaard **
Sidsel Most **

Cello
Michaela Fukačová *
Anna Dorothea Wolff
Katarina Bundgaard Altino * (orlov)
Philippe Muriset *
Anna Pettersson
Mette Spang-Hanssen
Sofie Spanget Takkula (orlov)
Estera Kwiecien **
Anders Öberg **

Kontrabas
Peter Prehn *
Toms Timofejevs
Maria Møller-Jørgensen
Poul Jensen Find *
Jens Krøgholt

Fløjte
Rune Most
Lucia Klonner
Ragnhildur Josefsdottir (orlov)
Marcelo Barboza **

Obo
Henrik Skotte
Albrecht Krauß
Pina Mohs (engelskhorn)

Klarinet
Svante Wik
René Højlund Rasmussen
Kenneth Larsen (basklarinet)

Fagot
Morten Østergaard
Xanthe Arthurs
Vakant
Lars Mathiesen **
Leo Ferris Gomez **

Horn
Tone Sundgård Anker
Vakant
Steen Madsen
Nicolai Sell
Philip Sandholt Herup Andersen
Niels Aamand Pedersen **

Trompet
Per Morten Bye
Vakant
Henrik Hou Feddersen
Kasper Knudsen **
Sidsel Lund **

Basun
Robert Holmsted
Lukas Winther Andersen

Basbasun
Alf Vestergaard Nielsen
Christian Tscherning Larsen **

Tuba
Carl Boye Hansen

Harpe
Maria Boelskov Sørensen **
Angelika Wagner **

Pauke
Thomas Georgi

Slagtøj
Jakob Weber (orlov)
Finn Christensen
Rune Schuster **
Nikolaj Petersen ** (orlov)
Laurids Madsen **
Jonas Thygesen **
Thomas Teisner **

Orgel
Philip Schmidt-Madsen **

Klaver
Kristoffer Hyldig **

Accordeon
Branko Djordjevic **

* Musikere, der spiller på instrumenter ejet eller formidlet af Odense Symfoniorkesters Instrumentfond

** Musikere i tidsbegrænsede stillinger